

Politikas konteksts

Bērība ir dzimtes noteikta pieredze. Tāpēc politikas jomās, kas attiecas uz bērniem, jāpievērš īpaša uzmanība meiteņu vajadzībām un tiesībām. Meiteņu un zēnu saskarsme ar dzimumu stereotipiem medijos un izglītības sistēmā, kā arī atšķirīga attieksme pret meitenēm un zēniem veicina stereotipisku izglītības izvēli un profesionālo karjeru. Meitenes ir neaizsargātākas pret vardarbību dzimuma dēļ, tostarp seksuālu vardarbību, pornogrāfiju un cilvēku tirdzniecību. Nesen parādījušies citi pret bērniem, jo īpaši meitenēm, vērsti vardarbības veidi, kas saistīti ar jauno tehnoloģiju izmantošanu, piemēram, kiberiebiedēšana. Meitenēm no nomajiem lauku apvidiem, meitenēm ar invaliditāti, romu meitenēm un meitenēm no bērnu aprūpes iestādēm joprojām ir apgrūtināta veselības aprūpes, izglītības un sociālo pakalpojumu pieejamība. Turklāt ēšanas paradumi, vispārējā un seksuālā veselība ir saistīti ar dzimumu, un meiteņu un zēnu pieredze šajos jautājumos atšķiras.

ES Padomes secinājumi par prezidējošās valsts Slovēnijas ziņojumu (2008. gads)

- Tajos atzīts, ka ES politikā un saistībās attiecībā uz bērniem nav pietiekami ņemts vērā dzimumu līdztiesības aspekts.
- Secinājumos norādīts, ka meiteņu specifiskajām problēmām tiek pievērsta īpaša uzmanība tikai saistībā ar dažām jomām (piemēram, dažiem diskriminācijas un vardarbības veidiem, tostarp sieviešu dzimumorgānu kropļošanu).

Eiropas Savienības plāns par bērnu tiesībām (2011. gads)

- Mērķis — veicināt ES Pamattiesību hartas noteikumu par bērnu tiesībām un *UNCRC* efektīvu īstenošanu.
- Plānā ierosinātas vairākas konkrētas darbības (piemēram, bērniem draudzīgas tiesu sistēmas izveide, aizsardzības nodrošināšana bērniem neaizsargātās situācijās, pret bērniem vērstas vardarbības apkarošana ES un ārpus tās).

Eiropas Savienības direktīvas (2011.–2012. gads)

- Tajās atzīts, ka bērni ir īpaši pakļauti vardarbības riskam, un izvirzīts mērķis nostiprināt cietušo aizsardzības mehānismu (Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības apkarošanu, Direktīva 2011/92/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu).
- Direktīvās uzsvērts, ka vajadzīgi specializēti dienesti neaizsargātām grupām (piemēram, vardarbībā cietušām

sievietēm un viņu bērniem) (Direktīva 2012/29/ES par vardarbībā cietušajiem).

Konsultatīvais ziņojums Eiropas Komisijai un EPSCO padomes secinājumi (2012. gads)

- Aplūkota ekonomikas un finanšu krīzes ietekme uz bērniem.

Eiropas Komisijas ieteikums (2013. gads)

- Tajā atzīts, ka bērni ir pakļauti paaugstinātam nabadzības un sociālās atstumtības riskam.
- Ieteikumā uzsvērts, ka visos bērnu nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas centienos būtu jāiekļauj dzimumu līdztiesības aspekts un cīņa pret visu veidu diskrimināciju, ar ko saskaras bērni.
- Tajā atzīts, ka bērni ir neatkarīgi tiesību subjekti, un izteikts aicinājums veikt pasākumus, lai novērstu problēmas, kas attiecas uz bērniem (piemēram, samazinātu skolas priekšlaicīgas pamešanas gadījumus), un vardarbību pret bērniem.

BPfA stratēģiskie mērķi un ES rādītāji

- L.1.** Izskaut visu veidu diskrimināciju pret meitenēm.
- L.2.** Izskaut negatīvu, ar kultūru saistītu attieksmi un izturēšanos pret meitenēm.
- L.3.** Veicināt un aizsargāt meiteņu tiesības un paaugstināt izpratni par viņu vajadzībām un potenciālu.
- L.4.** Izskaut diskrimināciju pret meitenēm izglītībā, prasmju attīstīšanā un apmācībā.
- L.5.** Izskaut diskrimināciju pret meitenēm veselības aprūpes un uztura jomā.
- L.6.** Izskaut bērnu darba ekonomisko ekspluatāciju un aizsargāt jauniešu darbā.
- L.7.** Izskaut vardarbību pret meitenēm.
- L.8.** Veicināt meiteņu izpratni par sociālo, ekonomisko un politisko dzīvi un piedalīšanos tajā.
- L.9.** Stiprināt ģimenes lomu meiteņu stāvokļa uzlabošanā.

2008. gadā, kad ES prezidējošā valsts bija Slovēnija, Padome vienojās par trim rādītājiem, ar ko vērtē dzimumaudzināšanu un attiecību audzināšanu, negatīva pašvērtējuma izplatību meiteņu un zēnu vidū un 15 gadus vecu meiteņu un zēnu relatīvās sekmes matemātikā un dabaszinātnēs, kā arī sieviešu īpatsvaru izglītības terciārā līmeņa programmās, kur sievietes parasti ir nepietiekami pārstāvētas.

Jaunākie dati un informācija par šiem indikatoriem ir pieejama Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidotajā datubāzē "Vīrieši un sievietes ES — fakti un skaitļi", kas atrodas tīmekļa vietnē <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Konstatējumi saskaņā ar ES mēroga datiem

Mazinās atšķirība starp meiteņu un zēnu sekmēm matemātikā un dabaszinātnēs

2012. gada PISA (ESAO PISA pētījums) rezultāti liecina, ka salīdzinājumā ar zēniem meiteņu sekmes matemātikā ir sliktākas. Tomēr atšķirības starp zēnu un meiteņu sekmēm kopš 2009. gada mazinās. Dabaszinātnēs atšķirības starp zēnu un meiteņu sekmēm ir mazākas un lielākajā daļā dalībvalstu meitenes pārspēj zēnus.

Sieviešu īpatsvars izglītības un pedagoģijas studentu vidū 2006. gadā bija ļoti augsts un kopš tā laika nav mainījies, 2012. gadā ES līmeni sasniedzot 77 % no visiem studentiem.

Lielākais dzimumu līdzsvara trūkums par sliktu sievietēm ir vērojams starp izglītības terciārā līmeņa studentiem

dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju jomā, kur 2012. gadā vairākumā dalībvalstu bija mazāk nekā 50 % meiteņu.

Dzimumaudzināšana un attiecību audzināšana ES dalībvalstīs atšķiras un parasti ir orientēta uz veselību

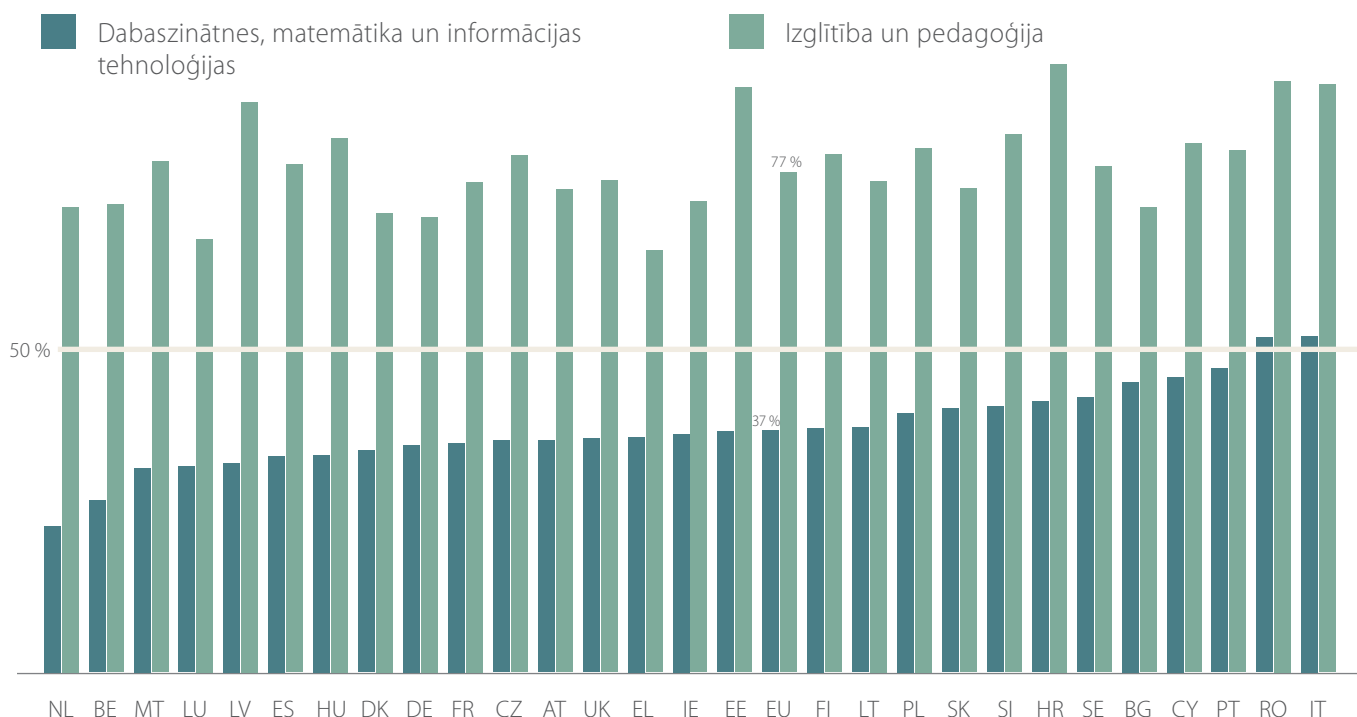
Dzimumaudzināšana un attiecību audzināšana dalībvalstīs atšķiras un ir paredzēta dažādām vecuma grupām. 2012. gadā septiņās dalībvalstīs dzimumaudzināšana nebija obligāta. Daudzas dalībvalstis nodrošina dzimumaudzināšanu un attiecību audzināšanu tikai agrīnā vecumā, un tikai dažas dalībvalstis to nodrošina visu skolas laiku.

Visās dalībvalstīs dzimumaudzināšanā un attiecību audzināšanā galvenā uzmanība pārsvarā tiek veltīta tādiem jautājumiem kā kontracepcija, seksuāli transmisīvās slimības un neplānota grūtniecība. Lielākajā daļā izglītības programmu netiek aplūkoti tādi temati kā ar dzimumu saistīta vardarbība, dzimumu stereotipi romantiskās attiecībās, HIV/AIDS un LGBT jauniešu stigmatizācija. Vairākas dalībvalstis īstenojušas politiku, lai meitenēm garantētu seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pieejamību un tiesības.

Meitenēm no ļoti agrīna vecuma ir negatīvs priekšstats par savu ķermeni

2009./2010. gada Skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC) par veselības un labklājības sociālajiem faktoriem jauniešu vidū, kurā meitenes un zēni tika iztaujāti par viņu faktisko ķermeņa masas indeksu (ĶMI) un priekšstatiem par savu ķermeni, sniedz informāciju par meiteņu un zēnu ķermeņa pašvērtējuma attīstību.

SIEVIEŠU ĪPATSVARS IZGLĪTĪBAS TERCIĀRAJĀ LĪMENĪ SALĪDZINĀJUMĀ AR VISIEM STUDENTIEM, 2012. GADS

Avots: Eurostat, izglītības statistika.

2010. gadā tādu meiteņu un zēnu skaits, kuri uzskatīja, ka ir nedaudz tukli vai pārāk tukli, dalībvalstīs atšķirās, bet kopumā un dinamikā šādi sevi vērtē vairāk meiteņu nekā zēnu; savu svaru pārvērtēja 27 % vienpadsmitgadīgu meiteņu salīdzinājumā ar 22 % zēnu. Tikmēr ĶMI aprēķini rāda, ka medicīniskā izpratnē vienpadsmitgadīgiem zēniem (17 %) biežāk ir liekais svars vai aptaukošanās salīdzinājumā ar meitenēm (13 %).

Meiteņu negatīvais pašvērtējums pieaug līdz ar vecumu, un vislielākais neapmierinātības īpatsvars ir 15 gadus vecu meiteņu vidū. 2010. gadā pretstatā zēniem (22 %) ievērojams skaits 15 gadus vecu meiteņu (40 %) uzskatīja, ka viņām ir liekais svars. Negatīvs priekšstats par savu ķermeni ir iemesls, kādēļ meitenes parasti biežāk ļoti agrīnā vecumā iesaistās svara samazināšanas programmās. Tādu meiteņu īpatsvars, kuras sāk ievērot diētu, pieaug līdz ar vecumu, savukārt zēnu īpatsvars mazinās.

Stigmatizējot ķermeņa svaru un aprises, šādu uzvedību izraisa arī dzimumu stereotipi un mediju ietekme uz meiteņu pašvērtējumu, bet pašreizējie indikatori vēl neaptver šo aspektu.

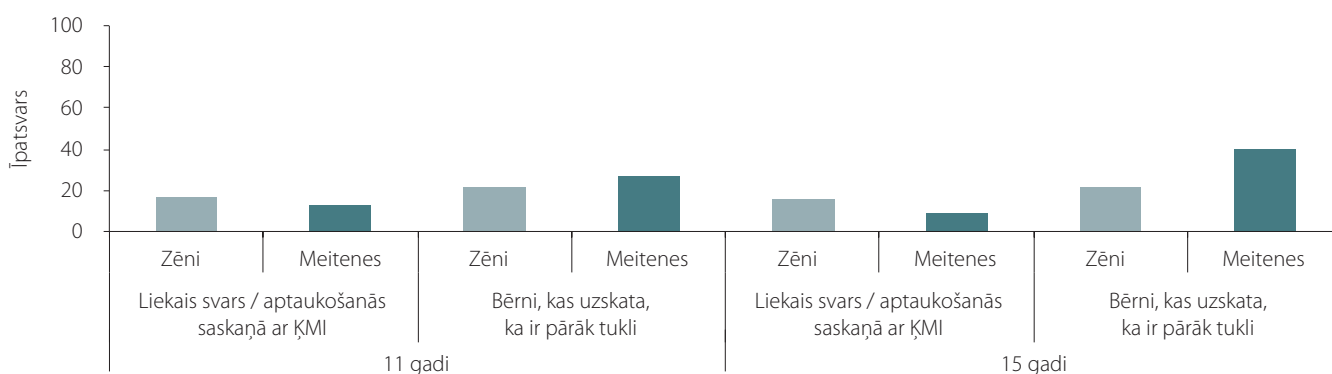
Dzimumu stereotipi atšķirīgi ietekmē konkrētu grupu meitenes

Vairākas dalībvalstis, kurās ir romu kopienas, īsteno politiku un pasākumus, ņemot vērā īpašos apstākļus un problēmas, ar ko saskaras romu meitenes. Dalībvalstīm jārisina tādas problēmas kā skolas priekšlaicīga pamešana, zemāks izglītības līmenis un augsti analfabētisma rādītāji. Šīs parādības vērojamas arī starp migrantu izcelsmes meitenēm un meitenēm no nabadzīgām ģimenēm. Šīs meitenes mēdz priekšlaicīgi pamest skolu, lai uzņemtos slikti apmaksātu darbu vai aprūpes un ģimenes pienākumus.

Jauni pret meitenēm vērsti vardarbības veidi

Jaunas vardarbības formas pret bērniem, īpaši meitenēm, saistītas ar jauno tehnoloģiju izmantošanu (piemēram, kiberebidēšana). Atsevišķas dalībvalstis sākušas grozīt valsts tiesību aktus, lai nodrošinātu meiteņu aizsardzību pret šo psiholoģiskās vardarbības veidu, īpaši vecumā, kad tas var postoši ietekmēt meiteņu labklājību.

ĶERMEŅA PAŠVĒRTĒJUMS — MEITEŅU UN ZĒNU NEAPMIERINĀTĪBA AR SAVU ĶERMENI

Avots: Skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC).

Lietderīgas iniciatīvas

Atsevišķas dalībvalstis īstenojušas dzimumspecifiskus pasākumus, mudinot meitenes un zēnus apsvērt iespēju izvēlēties netradicionālus izglītības un **karjeras ceļus**. Vācijā, Nīderlandē un Austrijā tiek rīkotas ikgadējas meiteņu dienas; Dānija, Kipra un Polija ziņo par līdzīgiem pasākumiem, piemēram, kampaņu "Meitenes inženieres" Polijā; Igaunijā tiek rīkotas karjeras dienas meitenēm (un zēniem), sniegts atbalsts un apmācība, lai meitenes un zēnus rosinātu izvēlēties netradicionālus karjeras ceļus, un ir rīkoti vairāki iespēju veidošanas apmācības pasākumi (ANO/EEK, 2014).

Citas dalībvalstis minējušas pasākumus, kas paredzēti meitenēm, kuras saskaras ar īpašu diskrimināciju: Slovēnijā un Rumānijā izstrādātas **programmas, lai uzlabotu izglītības pieejamību** romu kopienas bērniem.

Starp ziņojumos ANO/EEK minētajām iniciatīvām ir **veselības jautājumu un pret meitenēm vērstas vardarbības problēmas risināšana**. Dānijā, Ungārijā un Portugālē ir ieviesta pusaudžu meiteņu vakcinācija pret cilvēka papilomas vīrusu (CPV), bet Horvātijā seksuāli transmisīvu slimību apkarošanas un profilakses programma meitenēm un vecākiem piedāvā īpašas vadlīnijas par CPV. Ungārija un Austrija uzsvērušas ieinteresētību novirzīt līdzekļus mazaizsargātām meiteņu grupām: Austrija finansē ārkārtas atbalsta pakalpojumus meitenēm un jaunām sievietēm, kas pakļautas piespiedu laulību riskam vai stājušās piespiedu laulībā, bet Ungārija īsteno iesaistīšanas programmu pusaudžu meitenēm, kuras tiek uzskatītas par neaizsargātām vairākos aspektos, piemēram, jaunajām māmiņām un narkotiku lietotājām.

PROGRESS UN ŠĶĒRŠĻI L JOMĀ "MEITENES"

PROGRESS	ŠĶĒRŠĻI
<ul style="list-style-type: none"> • PVO izstrādātie standarti nodrošina spēcīgu pamatu dzimumaudzināšanas un attiecību audzināšanas vadlīniju īstenošanai dalībvalstīs. • Atšķirība starp meiteņu un zēnu sekmēm matemātikā mazinās. • Meitenēm ir labas sekmes dabaszinātnēs (un vairumā gadījumu meitenes pārspēj zēnus). 	<ul style="list-style-type: none"> • Dzimumaudzināšana un attiecību audzināšana ES dalībvalstīs lielā mērā atšķiras un galvenokārt ir orientēta uz veselības jautājumiem. • Meitenes ir daudz vairāk tendētas uzskatīt, ka viņām ir liekais svars, bet šādi priekšstati var kaitēt viņu veselībai. • Meitenes ir nepietiekami pārstāvētas dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju jomā gan skolā, gan terciārā līmeņa izglītībā. • Meitenes joprojām daudz biežāk nekā zēni izvēlas karjeru izglītības un pedagoģijas jomā.

ES turpmākā rīcība

- Attiecībā uz meiteņu perspektīvām vajadzīga holistiska pieeja, kas caurvij citas *BPfA* jomas (piemēram, veselības, izglītības, nabadzības, mediju jomu).
- Meiteņu sekmēs matemātikā un dabaszinātnēs panāktais progress jāpastiprina, sasniedzot abu dzimumu līdzsvarotāku pārstāvību dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju studiju jomā augstākā līmeņa izglītībā.
- Dzimumaudzināšanā un attiecību audzināšanā vajadzīga holistiskāka pieeja, ietverot arī sabiedrībā valdošo normu, attieksmju un stereotipu ietekmi un veicinot dzimumlīdztiesīgas attiecības.
- No agrīna vecuma meitenēm jā māca pareizi uztvert savu ķermeni un jāpastiprina pasākumi attiecībā uz meiteņu pašvērtējumu, pievēršoties arī sabiedrībā valdošajām normām, attieksmei un stereotipiem.
- Vajadzīgi pasākumi, lai novērstu ar jauno tehnoloģiju izmantošanu saistītus vardarbības veidus (piemēram, kiberiebiedēšanu).

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Sievietes und Viriešin in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu identifizieren und zu verknüpfen. Es erleichtert interessierten Personen einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:
Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/eurogender
<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-648-7
doi:10.2839/12559
MH-04-15-022-LV-N

MISSING TRANSLATION